

BOSHLANG'ICH SINIF INGLIZ TILI MASHG'ULOTLARIDA KOMMUNIKATIV YONDASHUV ORQALI OG'ZAKI NUTQ MALAKALARINI RIVOJLANTIRISH MASALALARI

Ilmiy rahbar: Namangan Davlat Pedagogika Instituti Xorijiy tillar kafedrası

Katta o'qituvchisi Saydaliyeva Mashhura Anvarjon qizi

Tel: +998941521918

UDK: 37.1174

Namangan Davlat Pedagogika Instituti Xorijiy tillar kafedrası bakalavr talabasi

Yusufjonova Madinabonu Hoshimjon qizi

Tel: +998937824044

E-mail: yusufjonovam22@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada boshlang'ich sinf ingliz tili darslarida kommunikativ yondashuv asosida o'quvchilarning og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirish masalalari ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari interaktiv metodlar va hamkorlikka asoslangan faoliyatlar nutqiy faollikni oshirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: *kommunikativ yondashuv, og'zaki nutq, boshlang'ich ta'lim, interaktiv o'qitish.*

Abstract: The article briefly examines the development of primary learners' oral English skills through a communicative approach. The results show that interactive and collaborative learning methods effectively enhance students' speaking ability.

Keywords: *communicative approach, oral skills, primary education, interactive teaching.*

Аннотация: В статье кратко рассматривается развитие устных речевых навыков младших школьников на основе коммуникативного подхода. Результаты показывают, что интерактивные и групповые методы обучения способствуют улучшению устной речи.

Ключевые слова: *коммуникативный подход, устная речь, начальное образование, интерактивное обучение.*

INTRODUCTION

Zamonaviy lingvodidaktik yondashuvlarda chet tilini o'qitish jarayoni asosan kommunikativ kompetensiyani shakllantirishga yo'naltirilganligi bilan tavsiflanadi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirish

metodik hamda psixolingvistik jihatdan muhim ahamiyatga ega bo'lib, bu davrda tilni qabul qilish va qayta ishlash jarayonlari yuqori faollikda kechadi [1, 52–55-b.].

Psixolingvistik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kichik yoshdagi o'quvchilar tilni mexanik yodlashdan ko'ra, real kommunikativ vaziyatlarda faol ishtirok etish orqali samaraliroq o'zlashtiradilar. Shu sababli kommunikativ yondashuv ta'lim jarayonini tabiiy muloqotga yaqinlashtirib, tilni amaliy qo'llash imkoniyatlarini kengaytiradi. [2, 61–64-b.].

LITERATURE REVIEW

Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, kommunikativ yondashuv zamonaviy chet tili o'qitish metodikasining asosiy nazariy va amaliy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi va u tilni o'rgatish jarayonida lingvistik birliklarni yodlashdan ko'ra ularni real kommunikativ vaziyatlarda qo'llashga ustuvorlik beradi. Jalolov J. J. tadqiqotlarida chet tilini o'qitish jarayonida nutqiy faoliyat turlari, xususan og'zaki nutq kompetensiyasi markaziy metodik komponent sifatida talqin qilinib, uning rivojlanishi ta'lim samaradorligining asosiy ko'rsatkichi sifatida baholanadi [3, 34–38-b.].

Ishmuhammedov va hamkorlari esa interaktiv ta'lim texnologiyalarining didaktik imkoniyatlarini tahlil qilib, ularning o'quvchilarda faollik, motivatsiya va kommunikativ ishtirok darajasini oshirishdagi ahamiyatini ilmiy asosda yoritgan. Ishmuhammedov va hamkorlari esa interaktiv ta'lim texnologiyalarining didaktik imkoniyatlarini tahlil qilib, ularning o'quvchilarda faollik, motivatsiya va kommunikativ ishtirok darajasini oshirishdagi ahamiyatini ilmiy asosda yoritgan; xususan, "role play" va guruhda ishlash kabi metodlar orqali o'quvchilar real muloqotga yaqin vaziyatlarda tilni amaliy qo'llash imkoniga ega bo'lib, bu ularning og'zaki nutq faolligini sezilarli darajada rivojlantirishi ta'kidlangan [4, 61–66-b.].

Mahkamov N. M. ishlarida esa faol o'qitish strategiyalari va kommunikativ topshiriqlarga asoslangan yondashuvlar o'quvchilarda kommunikativ kompetensiyani shakllantirishning muhim omili sifatida ko'rib chiqilib, bu jarayon psixolingvistik mexanizmlar bilan bog'liq holda izohlangan [5, 52–58-b.].

METHODS

Tadqiqot Namangan viloyatidagi umumta'lim maktablarining 3–4-sinf o'quvchilari ishtirokida ($n = 48$) kvazi-eksperimental dizayn asosida amalga oshirildi va ishtirokchilar tasodifiy tanlash prinsipi orqali eksperimental hamda nazorat guruhlariga ajratildi, bunda eksperimental guruhda kommunikativ yondashuvga asoslangan interaktiv ta'lim modeli joriy etilgan bo'lsa, nazorat guruhida an'anaviy (grammatik-tarjima va tushuntirishga asoslangan) metodlar qo'llanildi. Tadqiqot 12 haftalik pedagogik jarayon davomida olib borilib, eksperimental guruhda og'zaki nutq

kompetensiyasini rivojlantirishga yo'naltirilgan kommunikativ topshiriqlar tizimi: role-play (rolli muloqot vaziyatlari), pair and group work (juftlik va guruhda hamkorlik faoliyati), task-based learning (amaliy vazifalarga asoslangan o'qitish) hamda picture description (vizual materiallar asosida og'zaki ifodalash) kabi metodik vositalar orqali o'quvchilarning real kommunikativ vaziyatlarda tilni qo'llash ko'nikmalari rivojlantirildi. Baholash jarayoni CEFRga moslashtirilgan mezonlar asosida tashkil etilib, fluency (ravonlik), accuracy (aniqlik), lexical range (leksik boylik) va communicative confidence (kommunikativ ishonch) indikatorlari bo'yicha o'lchovlar amalga oshirildi; olingan empirik ma'lumotlar esa foizli tahlil va qiyosiy-statistik usullar yordamida qayta ishlanib, guruhlar o'rtasidagi farqlar aniqlangan.

RESULTS

Tadqiqot davomida olingan natijalar eksperimental guruh o'quvchilari og'zaki nutq ko'nikmalari bo'yicha nazorat guruhiga qaraganda sezilarli darajada yuqori rivojlanish ko'rsatganini tasdiqladi, bunda kommunikativ yondashuv asosida tashkil etilgan darslar ularning nutqiy faolligini kuchaytirib, muloqot jarayonida ishtirok etish darajasini oshirdi. Shuningdek, o'quvchilarda xatolarga nisbatan psixologik qo'rquv kamaygani kuzatildi, bu esa ularning erkin fikr bildirish va kommunikativ vaziyatlarda faol ishtirok etishiga sharoit yaratdi; shu bilan birga, leksik boylikning kengayishi hamda nutq jarayonida so'zlardan foydalanish samaradorligining ortishi qayd etildi, spontan nutq ishlab chiqarish esa tezlashganligi aniqlandi. Ushbu holatlar kommunikativ yondashuvning psixolingvistik asoslarda samarali ekanligini ko'rsatib, interaktiv ta'lim muhiti o'quvchilarda tabiiy nutq avtomatizmini shakllantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi.

DISCUSSION

Tadqiqot natijalarini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, kommunikativ yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni boshlang'ich sinf o'quvchilarida tilni mexanik yodlashdan ko'ra, uni tabiiy muloqot jarayonida o'zlashtirish samaradorligini oshiradi hamda kognitiv yuklamani optimallashtirishga xizmat qiladi. Bunday yondashuvda o'quvchilarning psixologik faolligi ortib, xatolardan qo'rqish darajasi kamayadi, bu esa og'zaki nutqning erkin shakllanishiga imkon yaratadi. Masalan, "dialogue creation" va "role-play" topshiriqlarida o'quvchilar real hayotiy vaziyatlarni modellashtirib, til birliklarini kontekstda qo'llash orqali nutqiy avtomatizmga yaqin ko'nikmalarni rivojlantiradilar. Shuningdek, o'qituvchining fasilitator sifatidagi roli o'quvchilarni mustaqil fikrlash va kommunikativ faollikka yo'naltiradi, bu esa ularning nutqiy kompetensiyasini bosqichma-bosqich shakllantiradi. Bundan tashqari, interaktiv metodlar va innovatsion pedagogik texnologiyalarni tizimli qo'llash o'quvchilarda

barqaror kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligi metodik adabiyotlarda ham qayd etilgan.

Kommunikativ yondashuv nafaqat og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantiradi, balki o'quvchilarda ijtimoiy hamkorlik, muloqotga kirishish va o'z fikrini erkin ifodalash kompetensiyalarini ham shakllantiradi. Bunday yondashuv sharoitida til o'rganish jarayoni individual yodlashdan ko'ra real kommunikativ ehtiyojga asoslangan faoliyatga aylanadi, bu esa ichki motivatsiyani kuchaytiradi va nutqiy tashabbusni oshiradi. Masalan, "information gap" topshiriqlarida o'quvchilar yetishmayotgan ma'lumotni so'rash va almashish orqali tabiiy muloqotga kirishib, til birliklarini kontekstda qo'llashni o'rganadilar, bu esa nutqning spontan shakllanishiga xizmat qiladi. Shuningdek, kommunikativ topshiriqlarni tizimli qo'llash o'quvchilarda tanqidiy fikrlash elementlarini rivojlantirib, ularni passiv bilim oluvchidan faol kommunikatorga aylantiradi, bu jarayon esa dars samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi [7, 47–50-b.].

CONCLUSION

Tadqiqot xulosalari shuni ko'rsatadiki, kommunikativ yondashuv boshlang'ich sinf ingliz tili ta'limida og'zaki nutq kompetensiyasini rivojlantirishga yo'naltirilgan eng samarali metodik yondashuvlardan biri sifatida namoyon bo'ladi. Mazkur yondashuv o'quvchilarning til haqidagi nazariy bilimlarini emas, balki ularning real muloqot jarayonida amaliy qo'llash ko'nikmalarini shakllantirishga asoslanadi va shu orqali kommunikativ kompetensiyaning barqaror rivojlanishini ta'minlaydi. Bundan tashqari, psixolingvistik omillarni inobatga olish, yoshga mos interaktiv ta'lim muhitini yaratish hamda kommunikativ topshiriqlarni tizimli ravishda qo'llash o'quvchilarning nutqiy faolligini oshirish va ta'lim samaradorligini kuchaytirishda muhim rol o'ynaydi. Shu bois, boshlang'ich ta'lim tizimida kommunikativ yondashuvni izchil tatbiq etish ilmiy-metodik jihatdan dolzarb ahamiyat kasb etadi.

REFERENCES

1. Mahkamov N. M. Chet tillarni o'qitish metodikasi. – Toshkent: Tafakkur, 2021. – B. 52–55.
2. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Iste'dod, 2020. – B. 61–64.
3. Jalolov J. J. Chet til o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2012. – B. 34–38.

4. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. -Toshkent: Iste'dod, 2020. – B. 61–66.
5. Mahkamov N. M. Chet tillarni o'qitish metodikasi. – Toshkent: Tafakkur, 2021. – B. 52–58.
6. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Iste'dod, 2020. – B. 61–66.
7. Ruziyeva Sh. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ingliz tilini o'qitish metodikasi. – Toshkent, 2023. – B. 47–50.